

GIOVANNI BOCCACCIO'NUN *DECAMERON* ADLI ESERİNDE YAPISAL ÇERÇEVE¹

Dr. Öğr. Üyesi Ebru BALAMİR²

ÖZET

İtalyan Edebiyatının 14. Yüzyıla ait en önemli düzyazı yazarlarından Giovanni Boccaccio başyapıtı sayılan *Decameron*'da Ortaçağ edebiyatına özgü yapısal bir çerçeve meydana getirmiştir. Eser 1348-1353 yılları arasında yazılmış, dönemin öykücülüğünün en güzel örneklerini oluşturmaktadır. Kitabın baş kısmında bir önsöz ve ardından ilk gün öykülerinin başında uzun bir giriş kısmı yer almaktadır. Yazar bu önsöz ve girişte kitabın genel özelliklerini, kimler için ve neden yazdığını anlatır. Floransa ve yakınlarında o dönem meydana gelen veba salgınından kaçmayı amaçlayan yedisi kadın üçü erkek olmak üzere on soylu gencin kentten uzak bir villada geçirdiği on gün boyunca birbirlerine anlattıkları öykülerden ibaret bir eserdir. On gün boyunca anlatılan yüz adet öykü söz konusudur. Her gün on adet öykü anlatılmaktadır. Her günü yöneten bir kral ve kraliçe seçilmektedir. Öykülerin konusunu o günün seçilmiş kral ya da kraliçesi belirler. Öykülerin konuları arasında mutlu durumlar, kadın-erkek ilişkileri, aşk, kurnazlıklar v.b. yer alır.

Anahtar Kelimeler: Boccaccio, Hümanizm, İtalya, Çerçeve, Öykü

THE STRUCTURAL FRAME IN THE *DECAMERON* OF GIOVANNI BOCCACCIO

ABSTRACT

Giovanni Boccaccio, one of the most important writers of the 14th century of Italian literature produces a structural frame according to the Medieval rules to his masterpiece *Decameron*. The book is written between the years 1348-1353 and forms the most beautiful examples of the short story writing of that period. In the beginning of the book we find a preface and after that at the beginning of the first day a long introduction. In these parts the writer explains the general characteristics of the book, for whom and why he wrote. There are ten young people that want to take refuge in a villa far away from the city of Florence in which there is a great epidemic of plague in that time. And they start telling each other stories during the ten days they stay in that villa. Each day they tell ten stories that makes in total 100 stories. They choose a king or a queen for each day and this chosen king or queen tells the topic of the story of that day. Between the topics of the stories there are happy events, the relation between men and women, love and also cunning.

Keywords: Boccaccio, Humanism, Italy, Frame, Story

¹ Bu Makale 27-29 Nisan 2019 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen ASEAD 5. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Ankara Üniversitesi DTCF Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, balamir@ankara.edu.tr

GİRİŞ

İtalya’da özellikle Toscana bölgesinde 13. Yüzyılın sonu ile 14. Yüzyılın başı arasında gelişen edebiyat öğretici bir edebiyat niteliği taşır. Oysa Lombardia bölgesinde hüküm süren halkın dinsel ve ahlaki gereksinimlerini üstün tutan bir edebiyattır. Toscana bölgesinde özellikle Floransa kentinde değişiklik gösteren bu edebiyat konusu belli başlı kişilerin avam tabakasından ayrılma isteğinden kaynaklıdır. Bu kişilerden en önemlisi asıl mesleği politikacı olan Brunetto Latini’dir. Politikacılığın yanısıra önemli bir kültür adamı olan Latini, *Tesoretto* adlı şiirsel ve alegorik bir yapıt kaleme alır, Dante’nin *İlahi Komedyası*’ndan esinlendiği yapıtta Ortaçağ sanat kurallarına göre ince ve espirili bir ifade kullanarak yeni yazma biçiminin yerleşmeye başladığını gösterir. Floransa’da gelişen bu yeni yazma biçiminin en güzel ve somut örneği Boccaccio’nun *Decameron* adlı yapıtıdır.

1. GENEL ÖZELLİKLERİYLE ‘DECAMERON’

Decameron, Giovanni Boccaccio’nun 1353 yılında tamamladığı, 14. Yüzyıl İtalyan edebiyatında öykü geleneğini en iyi yansıtan bir yapıttır. Yapıt ne Ortaçağa ne de Klasik döneme aittir, İtalya’nın Comuneler dönemi diye adlandırdığımız, çeşitli kent devletlerinden oluştuğu döneme ait olup, o dönem İtalya’da yaşamakta ve gelişmekte olan burjuva sınıfına hitap etmektedir. Yapıt toplamda 100 adet öykü içermektedir. Her bir öykünün başında öyküyü anlatan konuşmacının ağzından birer giriş kısmı yer alır. Yapıtın çerçevesini oluşturan en başta yer alan önsöz kısmı ve ilk günün başında yer alan uzun bir giriş kısmı bulunmaktadır. Bu bölümlerde Boccaccio’nun kişisel sevdâ deneyiminin bu yapıtı kaleme almasında önemli bir yeri vardır. Boccaccio kitabın önsözünde öyküler ile ilgili şunları yazar:

Bu öyküler günümüzde ya da geçmişte geçen, kimisi neşeli kimisi hüznü gönül ilişkilerini ve başka türden olayları içerecek. Sözünü ettiğim kadınlar öykülerimi okurlarsa, hem öykülerin eğlenceli içeriğinden keyif alacak, hem de kaçınılması ya da benimsenmesi gereken davranışlar konusunda hiçbir çaba harcamadan yararlı bilgiler edinmiş olacaklar. (Boccaccio, 1996: 21)

Boccaccio bu yapıtında çağının en güzel öykü örneklerini vermiştir. Yazar acı çeken insanlara merhamet duymanın iyi bir şey olduğunu belirtir. Şunları söyler: “Acıları paylaşmak insana özgü bir davranıştır; herkese yararlı, özellikle de başkalarının desteğine gereksinme duymuş ve bu desteği görmüş olanlara”. (Boccaccio, 1996: 19) Ve eseri özellikle aşk acısı çeken kadınlara ithaf ettiğini dile getirir. Yazara göre kadınlar daimi bir yalnızlık içindeyken, erkekler zevk ve sefa içindedirler.

Hepimizin açıkça görebileceği gibi, sevdalı erkekler böyle bir durumla karşılaşmazlar. Sıkıldıklarında, üzüldüklerinde sıkıntılarında üzüntülerinden sıyrılmak, oyalanmak için çeşitli yollara başvurabilirler. Çıkıp dolaşabilir, bir sürü şey işitip görebilir, şahin yetiştirebilir, ava gidebilir, at binebilir, balık tutabilir, oyun oynayabilir, alışveriş yapabilirler.

İlgilerinin tümü ya da bir bölümü bu etkinliklere yönelince, en azından bir süre için dertler unutulur. Ardından şu ya da bu biçimde avuntu gelir, acı azalır. (Boccaccio, 1996: 21)

Yazar kadınların erkeklere oranla daha güçsüz, daha ziyade evlerinde kapalı, ailesine bağlı bir yaşam sürdüklerinden daha yalnız oldukları görüşündedir. Bu nedenle de teselli edilmeye gereksinim duyduklarını savunur. Bu yapıtı onlara yazma sebebinin de öykülerini okuyacaklara bir avuntu kaynağı olabilmektir.

Boccaccio'nun yapıtında yer alan öykülerin çıkış noktası aşktır. Özellikle bu konuyu seçmesi de yine kendi hayatındaki tecrübeden kaynaklanmaktadır. Napoli kralı Roberto d'Angiò'nun gayri meşru kızı olan Maria d'Aquino'ya aşık olan yazar, yapıtta ona Fiammetta takma adıyla yer vermekten geri durmaz. Boccaccio'nun konu ile ilgili yazdığı şu sözler kendi sevda hikayesini anlamamıza yardımcı olacaktır:

İlk gençliğimden bu yana karşı koyulmaz, yüce ve soylu bir sevdıyla tutuştum. Anlatacak olsam kulaklarınıza inanmaz, duyduklarınızı benim zor koşullarımla bağdaştıramazsınız. Sevdami bilen sağduyulu kişiler beni yüreklendirse, bana daha fazla değer verseler de, büyük acılara güçlüklerle göğüs germek zorunda kaldım. Sevdiğim kadının suçu yoktu, hak ettiğim sevinçlere izin vermeyen, içimdeki ateşi besleyen tutkunun alevleriydi. Bu tutkuydu, yüreğimin gücünün ötesinde acılara boğulmasına yol açan (...) Artık acılar sona erdi, bir zamanlar dayanılması onca zor sevdam, şimdi tatlı bir anı oldu (Boccaccio, 1996: 19)

Bu sözlerden yola çıkarak yapıtın kurgusunda yazarın bu kişisel tecrübesinin çok büyük etkisinin olduğu net bir biçimde görülmektedir. Ancak bu tecrübe üzerinden çok zaman geçmiştir ve yazar gençliğinin bu hoş anısına artık olgun bir gözle bakabilmektedir, bu nedenle insanın başına gelen her türlü olay ve tutkulu duruma gülerek yaklaşabilmektedir.

Boccaccio'nun bu yapıtında kendinden önce gelen Dante ve Petrarca gibi büyük yazarların öbür dünya kaygısından ya da yalnızlık düşüncesinden eser yoktur.

Boccaccio ne Dante gibi insanları uyarmak, onlara ahlak reformunun yollarını göstermek isteyen bir peygamber görünümündedir, ne de Petrarca gibi yalnız kendi ruhunu ortaya koyan bir ozandır. O, edebiyatı yaşamının merkezi yapan ve yöneldiği kişileri eğlendirerek onlara yaşam sanatını öğretmek amacı güden bir yazardır. (Öncel, 1978: 11)

Yazarın bu özelliği Hümanizm çağının bir yazarı olmasından kaynaklıdır. Hümanist görüşle birlikte edebiyatta hüküm süren dinsel öğeler yerini dünyasal öğelere bırakacaktır. Esin perileri, Musalar da artık somut bir biçim almıştır. Boccaccio'nun *Decameron*'undaki kadın bu yüzden modern dünyanın bir simgesi halini almıştır.

Bir de Parnas'ta Musa'ların yanında kalmamın doğru olacağını söyleyenler var. Doğrusu yerinde bir öneri. Ne var ki, ne biz Musa'larla birlikte olabiliriz, ne de onlar bize dayanabilirler. Musa'lardan uzaklaşıp da, onlara benzeyen şeyler aramaya kalkışmanın eleştirilecek bir yanı olmamalı. Musa'lar kadındır, kadınlar Musa'ların değerine ulaşamaları da, ilk bakışta çok benzerler onlara. (...) Kaldı ki, kadınlar belki bin dize kaleme aldıkları bana, oysa Musa'lar tek bir dizinin bile esin kaynağı olamadılar. (Boccaccio, 1996: 347)

Öncel'e göre Parnasos dağının laikleştirilmesi, esin perileri Musa'ların kadınlarla birleştirilmesi naturalist ve dünyasal bir şiir anlayışının ifadesidir: ozana yol gösteren artık mistik, ereği öbür dünyada, üstün, bir esin değildir; bu dünyanın yaratıklarına olan tutkudur. (Öncel, 1978: 12)

Boccaccio'nun yapıtında yer alan kadın tanrısal mutluluğa ulaştıran bir varlık değildir, bu dünyaya ait bir varlıktır, kadına duyulan sevgi ve aşk artık göksel bir nitelikten uzaklaşmış, bu dünyada yaşanan bir duygu halini almıştır. Bu modern dünya Ortaçağın reddettiği, baskıladığı bir dünyadır.

2. YAPISAL ÇERÇEVE

Kitabın başında yer alan önsöz kısmı, edebiyat eleştirmenlerince *cornice* yani çerçeve olarak adlandırılır. Bu bölümde Boccaccio 1348 yılında İtalya'ya yayılmış olan veba salgınının tarifini yapar. Bu öyle üzücü bir olaydır ki, toplumun tüm düzenini altüst ettiği gibi, aynı zamanda toplumsal geleneklerin de altüst olmasına neden olmuştur. Bu acılı ortamda on genci bir araya getirerek birbirlerine neşeli öyküler anlattırması, yazarın topluma eski alışkanlıklarını yeniden anımsatmak istemesinden kaynaklıdır. Toplumun bu darmadağın hali de on konuşmacının bir araya gelmesi için doğru ve geçerli bir sebep olmuştur. Boccaccio yapıtının hüznü bir yanı olmasını tercih etmez, bu nedenle de anlatılan öykülerden hiçbirinde veba salgını konu edilmez.

Öncel'e göre,

Yazarın ilgisini çeken şey salgının yol açtığı hüznü verici sahnelerden, kent ve köylerdeki maddi zarardan, Floransa'nın zenginlik ve görkemini son bulmakta olduğu kaygısından çok, gözüne işen insanlık dışı manzaralardır; onu asıl ürküten ve ölüm korkusundan da büyük bir dehşete düşüren şey sevgi, yardım, dayanışma gibi her türlü insani bağın da bu arada çözülmüş olması, uygar yaşam biçiminin yitirildiği, insanlığın yeniden ilkel duruma döndüğü yolunda belirtilerin bulunmasıdır" (Öncel, 1978: 13)

Floransa'yı kasıp kavuran bu veba salgınının yazarımız üzerinde son derece üzücü bir izlenim bırakması, yapıtında trajik olaylara yer vermesi ve kendini Tanrıya ibadete adanması gerektiğini düşündürür bizlere, ancak hiç de öyle olmaz, yazardaki yaşama sevinci ve bağlılık her şeyin üzerindedir.

Bu nedenle Boccaccio bu elem ve yas tablosunun içine birdenbire ışıklı bir çizgi sokar: bir Çarşamba sabahı Santa Maria Novella Kilisesinde yedi genç kadın (Fiammetta, Pampinea, Emilia, Elissa, Neifile, Lauretta ve Filomena) ve üç genç erkeğin (Dioneo, Panfilo, Filostrato) bir araya gelmesi veba nedeniyle alışkanlıkları alt üst olmuş, ahlak bunalımına itilmiş o topluma tümüyle aykırı yeni bir dünya ortaya çıkarır. (Öncel, 1978: 14)

Yapıtın bu yapısal çerçevesi aslında yalnızca yazarın ağzından anlatılan önsöz kısmı ile sınırlı kalmaz, 10 gün boyunca 10 gencin anlatacağı onar adet öykünün her birinin giriş kısmındaki açıklamalara değin sürer. 10 sayısı ile kurulan bu mekanik yapının açıklama kısımları büyük bir binanın temel direkleri gibidir, öyküler ise içerisinde gündelik yaşamın çok çeşitliliğinin yaşandığı bu binanın odaları gibidir. Yapıtı verilen ad Ortaçağ'da verilen eserlerin adlarına benzerlik gösterir (Aziz Ambrogio'nun *Exameron* adlı yapıtı gibi), Yunan etimolojisinden gelir ve "On gün" anlamındadır. (Martı, 1950: 21) Kilisede tesadüfen bir araya gelen bu on genç, yazarın anlattığına göre, korkunç veba salgınından kaçmak ve korunmak amacıyla kentten uzaklaşmak isterler ve Fiesole tepesinde yer alan bir villaya sığınır. Az önce adlarını vermiş olduğumuz bu on gencin gerçek adları değildir, kendilerine yazarın verdiği takma adlardır, ancak yazar her birinin aslında gerçekten var olan soylu kişiler olduğunu belirtmekten de kaçınmaz. Bu gençler sığındıkları villada iki hafta konaklarlar, günlerini hüznle olup bitenleri düşünmektense, eğlenceli aktiviteler yapmakla geçirirler, bol bol sohbetler eder, müzikler dinler, danslar eder, güzel yemekler yer ve oyunlar oynarlar. Cuma ve Cumartesi günlerini kutsal sayarak, o günlerde temizlik yapar, ibadet ederler ve o günlerde hiçbir öykü anlatılmaz. Yani toplamda haftada beş gün olmakla birlikte iki haftada 10 gün boyunca öyküler anlatılır. Her gün mutlaka ertesi gün için kendi aralarında bir kadın ya da bir erkek kral ya da kraliçe dedikleri lideri seçerler. Bu lider ertesi günün öykülerinin konusunu belirleyen kişidir. Ancak 1. ve 9. günün öykü konusu serbesttir, her bir genç o günler istediği konuda öykü anlatır. Gençlerden sadece Dioneo bu konu kuralına uymaz, her gün istediği herhangi bir konuda öykü anlatma serbestisine sahiptir.

İkinci gün için belirlenen konu hiç beklemediği bir anda istediklerine ulaşan kişilerin hikayeleridir. Üçüncü gün gençler çok istedikleri şeyi çaba göstererek, zekalarını kullanarak elde edenlerin hikayelerini anlatırlar. Bu iki gün öykülerinde Boccaccio'nun insan zekasının övgüsünü yapmak istediği ve kaderin insanın kendi ellerinde olduğunu anlatmaya çalıştığı görülür. Dördüncü gün aşk serüvenleri hüsrarla sonuçlananların hikayeleri anlatılır. Beşinci gün can sıkıcı olaylar yaşadıktan sonra güzel şeyler yaşayan sevdalılar ile ilgili konuşulur. Altıncı günün konusu doğru söylenen sözler sayesinde tehlikeli ve utanç verici olaylardan sıyrılanlardır. Yedinci günde eşlerine aşk nedeniyle bilerek ya da bilmeden oyunlar oynayan kadınların hikayeleri vardır. Sekizinci gün bir önceki günün konusuna benzer olarak kadınların erkeklere ya da tam tersi erkeklerin kadınlara oynadıkları kurnazca oyunların yer aldığı hikâyeler anlatılır. Onuncu gün ise insan ruhunun övgüsünü yapmak isteyen Boccaccio'nun gerek aşka dair, gerek başka şeylere, çok iyi şeyler başarmış kişilerin öykülerine yer verdiği görülür. İlk gün ve dokuzuncu gün öykülerinin konuları da bu diğer günlerinkine benzer içeriklere sahiptirler.

Boccaccio'nun yapıtında öne sürdüğü bu yapısal çerçeve, esere edebi bir biçim kazandırmıştır. Her bir öyküyü ayrı bir yapıt gibi değerlendirmek mümkündür. Yapıtta tek bir konunun hakim olduğu kesinlikle söylenemez. Aşk, aşk serüvenleri, neşeli ve hüzünlü öyküler, rastlantısal olaylar konuların genelini oluşturur, tüm yapıtta bu konuların birbirine karıştığı da görülür. Öykülerin kahramanları dönemin orta sınıfı ve burjuva sınıfına ait kişilerden oluşur. Yazar, okuyuculara, tüccarlar, şövalyeler, kilise mensupları, patronlar, hizmetçiler, doktorlar, hırsızlar, meyhanecilerden oluşan son derece zengin ve kalabalık bir yelpaze sunar.

Öncel'e göre,

Decameron 14. Yüzyıl ortasındaki Floransa kent devletinin toplumsal yapısına ışık tutarsa da onu tarihsel bir yapıt olarak nitelenecek olanaksızdır. Selahattin Eyyübi, II. Federico, Manfredi, Carlo d'Angiò, Papa VIII. Bonifazio v.b. tarihte önemli yerleri olan ünlü adlara rastlanırsa da öykülerde tarihsel gerçekle olan bağlar oldukça zayıf ve dışsal kalır: ünlü kişilerden ya da gerçekten vuku bulmuş olaylardan söz edilmesi gerçek bir tarihsel atmosfer yaratmaya yetmez. Yüzyıllar sonra ortaya çıkacak olan tarihsel romanın belirtilerini sezinlemek olanaksızdır. (Öncel, 1997: 106)

SONUÇ

İdealize ettiği burjuva sınıfının ve bu yeni karşı konulmaz yaşam aşkının en gerçek ve en iyi sözcülerinden biri olan Boccaccio'nun bu yapıtı "Ortaçağ'ın sonbaharında burjuva yaşamının ta kendisi" olarak tanımlanmıştır. (De Bernardi/Lanza/ Barbero, 1976: 219) Boccaccio'nun tek amacı bu yapıtında çok iyi gözlemlendiği insanı merkez alarak onun zekâsını, erdemlerini, yanlışlıklarını, tutkularını ortaya koymaktır. Bunu yaparken okuyucuyu neşelendirmeyi, güldürmeyi ister. Ortaçağ toplumsal sınıf ayrımını eserde göz önünde bulundursa da, Boccaccio'ya göre tüm insanlar eşittir, içine doğduğu toplumsal sınıfın bir önemi yoktur, insanı asıl yücelten ve soylu kılan yegâne özellik erdemli oluşudur.

Bu çalışmamda Giovanni Boccaccio ile birlikte gelişmeye başlayacak ve gelecek nesillere öykücülük ile ilgili model oluşturacak olan bu yapıtın yapısal çerçevesini ele almaya gayret ettim. Yapıt çağının, öncesinde İtalyan edebiyatında çok da yeri olmayan ve örneklerine az rastladığımız edebi bir tür olan öykü türünün ilk ve en güzel örneklerini oluşturur. Yazarın kendi anlatısı ile birlikte yapıtta öyküleri anlatan on gencin de ayrıca oluşturdukları çerçeve öykü *Decameron* ile İtalyan edebiyatına gelen yeni bir anlatı biçimi olmuştur. Aynı yüzyılda dünyada aynı yapısal çerçevenin kullanılarak kaleme alındığı eserlere örnek vermek mümkündür. Bunlardan en bilineni Ortaçağ'da kaleme alınan ve Doğu edebiyatının en güzel örneklerinden birini temsil eden *Binbir Gece Masalları*dır. Bir başka örnek İngiliz edebiyatında Goffrey Chaucer'in *Canterbury Hikayeleri* iken, yine bu iki örnekle birlikte Boccaccio'nun *Decameron* adlı yapıtını birebir örnek alan Fransız Rönesans edebiyatında önemli bir yeri olan Marguerite de Navarre'nin *Heptameron Hikayeleri* de verilebilir.

KAYNAKÇA

BOCCACCIO, G. (1996) *Decameron* Çev. Rekin Teksoy. İstanbul: Oğlak.

BOCCACCIO, G. (1950) *Decameron*, Volume I, *Introduzione di Mario Marti*. Milano: Biblioteca Universale Rizzoli.

DE BERNARDI, I., Lanza, F., Barbero, G. (1976). *Letteratura Italiana*. Volume I. Torino: Società Editrice Internazionale.

ÖNCEL, S. (1978). *Decameron Öykülerinde İnsan Anlayışı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

ÖNCEL, S. (1997). *İtalyan Edebiyat Tarihi*. I. Kitap. Ankara: İtalyan Kültür Heyeti.